

TÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

A BÉCSI TITKOS LEVÉLTÁR OKLEVELEIBŐL.

lapok t. olvasó közönségét még a mult évben figyelmeztetém, hogy Szilágyi Sándor barátom szives közbenjárása folytán nagy becsü adatokat fogok közölhetni a bécsi titkos levéltárból. Ez oklevelek és adatok egyik részét a napokban kezemhez kaptam gondos másolatban, s közlésüket ma megkezdem. Ez oklevelek között van a többek között: az 1541. december 29-iki gyalui compositionak eddigelő teljesen ismeretlen okmányai Statileo, Petrovics, Serédi, Patocsi s Mártinuzzi György között. — Mayláth erdélyi vajdának lázadására és elfogatására vonatkozó levelezés Ferdinánd, Mayláth és Nádasdi között 1541-ben. — Martinuzzi György utolsó működéseit felvilágosító levelezések 1551-ből. — Losonczi, a temesvári hős, utolsó magyar levele Bátori erdélyi vajdához. Ritka érdekes oklevél. — Loboczky követsége Isabellától Ferdinándhoz 1552 nyarán. Az erre vonatkozó alkudozások egész folyama.

Az oklevelek az eredetiek vagy egykoru másolatokról gondos kéz által irattak le Bécsben.

K. PAPP MIKLÓS.

* * *

I.

1553 Mai.

Turca adhuc in Vincz est, vellet vt tributum perderetur a tribus nacionibus Transsylvanie, quod mihi neququam videtur, si posset secus fieri, optime enim nouit dominacio vestra jllustrissima moreš et condiciones nostras, vidit enim omnia negocia nostra oculis. Si timebamus ab aliquibus, cum exercitus regie maiestatis domini nostri clementissimi adesset, ne tempore necessitatis deficerent vel ad voajwodam Moldaviensem vel ad Turcas, quit facient si aliqua latrocinia perpetrauerint. Nonne habebunŕ iter ad Turcos, presertim si Turce vel Chawzij quotti-

die versabuntur apud nos, prout erat tempore fratris Georgij.

Praeterea ignoscat mihi dominacio vestra jllustrissima quod tocies scribo de Tansnad ac abbacia de Colosmonstor, ab vna parte vrget me monicio, ab altera parte particulare meum negocium, hic enim fertur regiam maiestatem dominum nostrum clementissimum contulisse episcopatum Transsylvanie episcopo Vesprimiensi, si ita est et regia maiestas mihi conferret abbaciam, vtique esset mihi locus ex quo possem seruire regie maiestatj, neque moleste fero si illj contulit episcopatum, bonus vir est, qui poterit seruire sue majestatj, et ego absque episcopatu iuxta possibilitatem meam ita

fideliter seruiam ac si sua maiestas michi contulisset decem episcopatus.

Nuper scripseram dominacioni vestre jllustrissime quod ex Cibinio misissem vnum seruitorem meum ad illum amicum, a quo omnia prius jntelligebamus quit ageretur, qui vvacum seruitore meo misit ad me jllum seruitorem, quem ex voluntate dominacionis vestre jllustrissime miserat ad vaywodam Moldauiensem, qui cum venisset adduxit literas credentiales, quarum paria misi hijs inclusas; vaijwoda Moldauiensis hec verba que sequuntur, significauit, jnterrogans in primis an Germani milites exiuisent ex regno Transsylvaniensi, melius esset vt exirent, et ipsi et generalis, perichitabitur enim hoc regnum sub rege Romanorum, quit huc tenus vobis profuit ille rex postquam ipse habuit regnum Hungarie, perijt et peribit eciam in posterum, melius esset vt introduceremus filium regis Joannis quem monachus sua prodicione expulit, pro nihilo postea jnterfectus est, et sic omnibus vobis continget, dicas domino tuo quod ego nunc habeo nuncios meo(s) et apud regem Polonie et apud filium regis, qui statim mihi venturi sunt, a quo omnia intelligam et domino tuo significabo, hoc tamen domino tuo dicas, quod agat cum pocioribus ex Ciculis et alijs pocioribus nobilibus, nominans omnes illos qui prius erant in illa practica, vellem autem quod isti pociores illius regni mitterent vnum hominem cum literis suis ad me, quem ego mitterem et ad regem Polonie et ad reginam, et sic leuissime ego potero postea filium regis reducere absque omni disturbio, quod si hoc Transsylvanij fecerint, ego promitto illis et bona possessionaria et multa munera a filio regis impetraturum; hec omnia in quantum ego coniectura percipere possum ex Transilvania procedunt, si aduenerit dominus vaijwoda nouus, et se eciam presterit quod speramus, non multum sollicita sit sua maiestas, quia multi homines sunt et ita auarj quod vnum obulum non audent exponere, vlt enim similis faccio jngenuum, diuitem et liberalem; dominacio vestra jllustrissima agat causam dei apud regiam maiestatem, dominum nostrum clementissimum, quatenus sua maiestas committat stren-

nue nouo domino vaywodae vt ecclesiam tueatur, aliter actum erit de nobis.

jllustrissime dominacionis seruitor

FRANCISCUS de MEGYES
vicarius Albensis
manu propria.

(Eredetije a bécsi cs. titkos levéltárban.)

II.

1553. 14. Junij.

Ferdinandus. Serenissimo regi
Polonie.

Commisimus Strenuis Mattheo Lago ab Altendorff Capiteo in Schweidnicz et Janer, ac Friderico a Redern et Rueprechtstorff Consiliarijs nostris fidelibus nobis dilectis, ut quedam apud serenitatem vestram nomine nostro diligenter agant et tractent, quemadmodum serenitas vestra ab eis coram cognoscet. Eandem itaque serenitatem vestram impense beneuoleque rogamus, ut dictis legatis nostris non solum indubitam fidem adhibere vehit in hijs, que verbis nostris dixerint, verum eciam se desuper erga nos ita gerere et exhibere, sicuti illam pro sua erga nos beneuolentia animique candore facturam esse omnino confidimus. Ceterum serenitatem vestram ad multos annos foelicissime valere ex animo optamus. Datum Vienne die 14. Junij 1553.

In simili Regine Isabelle.

(Eredeti fogalmazványa a bécsi cs. titkos levéltárban.)

III.

1553. 14. Junij.

Serenissimo Principi, domino Ferdinando, divina favente clementia Romanorum semper Augusto, ac Hungariae, Bohemiae etc. etc. Regi, Infanti Hispaniarum, Archiduci Austriae, Duci Burgundiae, Comiti Tirolis etc. fratri et Consanguineo nostro charissimo et honorandissimo, Bona Dei gratia Regina Poloniae, suprema Dux Lituaniae, Rus-

siae, Prussiae, Masouiae etc. salutem plurimam, et omnis felicitatis perpetuum incrementum. Serenissime Rex et domine, frater noster charissime ei honorandissime, Mitten-tes in Haliam in nonnullis negociis nostris Magnificum hunc Camillum Brancatium Curiensem nostrum, injunximus et Majestatem vestram serenissimam accedere, eamque nomine nostro cum accurata officiorum et amoris nostri debiti testificatione salutare, ac nonnulla praeterea verbis nostris Majestati vestrae referre. Itaque postulamus a Majestate vestra serenissima, ut eum audire et quaecumque nomine nostro Maiestati vestrae dicet, in iis plenam et integram ei fidem adhibere velit, quod reliquum est, nos in amorem Majestatis vestrae fraternum diligenter commendamus, eamque iterum cupimus optime et felicissime valere.

Datum Varsoviae XIII Junii anno domini MDLIII.

Eiusdem maiestatis vestrae tamquam soror Bona regina subscripsit m. p.

Kivül: Serenissimo principi domino Ferdinando diuina fauente clementia Romanorum semper augusto ac Hungariae Bohemiae etc. regi, infanti Hispaniarum, archiduci Austriae etc. duci Burgundiae etc. comiti Tirolis etc. fratri et consanguineo charissimo et honorandissimo.

(Eredetije peeséttel a bécsi es. titkos levéltárban.)

BYDESKUTI BOLDIZSÁR NAPLÓJA.

Közl: K. Papp Miklós.

Anno 1698. Die 7. Octobris Bécsben jövén Gathi Farkas Uram, hozzám hozván Kemén Márton manumissióját, hogy az erdélyi cancellarián expedáltatnám.

Die 7. Az badacsonyi embernek az ma-

numissióját meg kell keresni, az Ödönfi részt meg kell venni, az Lyónyai részt is meg kell venni.

Die 8. Octobris ment el az velencei követ az békesség taraktájára Péter-Váradgya felé.

Anno 1698. Die 3. Octobris ment el az angliai oratornak az secretáriusa Bécsből vizsza.

Die 8-ik Octobris Anno 1698 voltam az Urnál Teleki László Uramnál ebéden Bécsben.

Die 9. Octobris Anno 1698. ment el az velencei követ Péterváradjához az békesség taractájára.

Érkezett 8-ik Bécsben Konmertti fejedelem és megyen Lotheringiában. Volt Urunknál ebéden Teleki László Uram Teleki Pál Urammal, Lorenti kapitány és Spilberg Jósika Sigmond Urammal együtt.

Anno 1698. Die 23. Octobris van az irha erszényben három ezüst poharom aranyosak hat hat Trebbeles az másik czapa pohár, holmi égetni való aranygaland és hulladék arany fonal sinór, egy ezüst kanál, két olló, egy bicsak kés. Egy pár vágott puska, az csúje aranyos, holmi szürke német posztó két darab, egy darab bagaria talp, holmi posztó zöld pásit szín, két darab sárga kordovából kimetszett bőr czafrangra való uj, egy orosz lóorvosságos könyv, egy gyükér puska palacz, egy irha üres tüsző, egy viseltes fekete czérna öv, egy néhány sing zöld bagaria, Urunk ő Nagysága adott egy viseltes puska tokot, annak az fedele sárga arany fonallal varrott, 3 szij nadrágban való, egy zabola, egy fekete táblaju madzagos könyvem s más is kettő, egy uj portai kilin, az ipi jószágról való leveleink, egy karmasin szütt fejer eskofiommal gombozott övem, más is tenger szín sinór övem sárga eskofiommal gombozott, az magam 27 fejeressel varrott ingemben és fekete selyemmel varrott posztó széles betakarva vagyon. Az tengerszín övem takartam az fejeressel varrott uj keskenőmben és az uj ingemben, egy eskofiomos karmasin selyemmel varrott uj gatyakötőmmel átalkötöttem, vagyon az uj vidra bőr kesztyűmben sárga eskofiommal varrott gaz-

dagon egy uj keszkenőm, vagyon más keszkenőm is veres selyemmel és kékkel, fejér és sárga eskofiommal varrott keszkenőm, vagyon harmadik is viseltes eskofiommal varrott keszkenőm, ezeket volt Toroczkaui Uram adta volt Bécsben; vagyon az másik felében az vidrabőr kesztyűnek egy néhány sing karmasin sinór, arany fonallal elegyes ez is, néhány sing arany galand, egy néhány sing sinór elegyes aranyfonallal zöld, három darab arany sinór, holmi varráni való karmazin zöld fejér selyem takartam egy uj fejéressel varrott keszkenőmben, egy varrott fejér dohánzacskóm is vagyon, köttem által egy fejéressel varrott gatyakötővel az kesztyűmet vagyon két pár sárga kordovány kapcsóm, és egy puska kulcsom stuczhoz való, item vagyon egy pásit szín angliai bételten mentém, vitézkötések rajta elegyes arany fonallal, sinór körülette, olyan vagyon ugyanazon posztóból egy dolmányom, veres bársony gallérán; ujján tarka bogárhátú sinór rajta, arany fonallal, huszonöt aranyos gombok rajta makkostól, az ujján is tizenöt apró gombolyék gombok pikkelyestől, sárga kordován bőr alatta, vagyon olyan süveg hozzája, azon posztóból prém nekül, fekete bojtos bársony alatta, vagyon más süvegem török gránát prém nekül, vagyon hét sing zöld angliai posztóm egy dolmánna való, Sándornak az öcsémnek ígértem volt Bécsben, vagyon egy dolmányom testszin angliai fekete bársony ujján, gallérán, veres bőr vagyon az alján, husz aranyos tekervényes gombok rajta makkostól, az ujján tizenöt gömbölyék gombok pikkelyestől, vagyon hozzá nadrág is uj, vagyon más nadrágom karmasin szín uj, vagyon harmadik is veres fájlendis uj nadrágom, vagyon negyedik is egy viseltes nadrágom testszin volt, vagyon hét tábla rókanyak bélésem igen szép, vagyon nyak benne a hét táblában numero 50//. — Vayon darab papirosban kötve hat rőf igen szép karmazin szín kanavác, az bőr kapcsomban egy uj eskofiomos keszkenőm, egy darab róka láb bélése, 4 torok, egy mál torkostól, két kis nyak hátostól, más egy szép nyak, 3 szép egész rókabőr.

(Idegen kézírás.)

Anno 1696—97—98. Diversis vicibus

Gulácsy Uramtól és azután Keszei Uramtól ő Kegyelmetől is, a mint számot vetettem Búdöskuti Urammal, lévált ő Kegyelme florenos Hungaricales 132// 16 Bécsben, conventiójában egészen két esztendőre való... és abrak pénzét léválta ő Kegyelme, azért minthogy négy esztendő az conventio. Vayon még restantiában ő Kegyelmeének fizetése fl. Hung. 217// 84 az az kétszáz tizenhét forint és nyolczvannégy pénz.

Item. Ugyan Bécsben léválta ő Kegyelme két esztendőre való bélést Gulácsy Uramtól.

Item. Per Annum 1697 angliai posztóját egészen.

Anno 1698. Die 23. 8-bris adtam Pap Sámuel Uram kezében egy zacskóban tallér, susták és potura pénzt 130 forintot és 20 pénzt, item vagyon azon kívül egy ötös arany, más is vagyon négyes, egy pecsétnyomó gyűrű, egy arany gyűrűm köves rubintos, smaragd is van benne, item tettem az magam ládában máriás pénzt florenos numero 80//, és egy arany gyűrűt, 10 latban vagyon zálogban.

Die 9. Augusti volt Urunk vadászni az Dunán túl az császárral, az gazdától fogadtam egy sesát két lóval, szegődtem meg vele florenos numero 2// és 30 xr.

Die 12. 7-bris volt Urunk ő Nagysága Ebesdorfra a gazda két lován és sésáján, volt az szegődség harmadfél forint.

Fogadtam die 23-ik 7-bris egy sésát Urunk alá Ebesdorfra, hogy mint florenos numero 2// 30 xr és az trinkgeld.

Anno 1698. Die prima Octobris fogadtam egy sésát két lóval az veres Ráktól Ebesdorfig, szegődtem meg vele 2 forintban, adtam neki előpénzt egy máriást.

Item eodem die patkoltattam meg az két lovat, üttettem rá 5 uj patkót, annak előtte hogy leesett volt üttettem egy ujat, 3 viseltest numero 9, ütötték az ujat fel 4 garas, az viseltest 5 xr, csináltattam az rudszem tartó szijnak az forgó karikáját. Fizettem az patkoltatástól florenos numero 1// 9 garast; az csattnak az árával még adós vagyok. Die 3-ik Octobris vettem egy szekér

szénát flor. numero 5// és 30 xr, item vettem 2 véka szecskát numero 10 xr.

Die 4. Octobris vettem 4 véka abrakot 8 mariáson, esett vékája két két mariáson.

Anno 1698. Die 23. 7-bris adott két mariást Keszei Uram fizetésében.

DELIBERATIONES

Illustris Deputationis in congregatione
eorundem ad diem 24 Julij promulgata
conclusae. Anno 1690.

*Némely nyughatatlan emberek ellen
való rövid processus.*

Az mostani szoros alkalmatosságokra nézve hazánk szokott törvényére nem vigyázhatván, sem pedig az nemesi szabadságot egészen nem respectálhatván, nagyobb következhető gonosznak eltávoztatására nézve végeztük, hogy ha kik olyak hallattatnak ez haza akárminemü rendei között, kik vagy törökkel, tatárral, vagy Tökölyivel és római császár ő Felsége és fejedelmünknek és ez haza akármi névvel nevezendő ellenségivel titkon egyetértének, akárminemü színek alatt velek conniveálnának, azoknak embereket vagy levéllel vagy izennel magokhoz nyilván vagy titkon jártatnák, tehát az ilyen suspicióban forgó embereket fő generalis Teleki Mihály Uram ő Kegyelme non obstante nobilitari praerogativa szabadosan arestáltathassa, és az deputatio eleiben proponálván dolgát, usque ad decisionem causae el se bocsáttassék az arestomból az deputatio hire nélkül. Hogy peniglen ő Kegyelme az efféle személyeknek arestálásában jobb módjával procedálhasson, minden helybeli tisztek tartozzanak az ő Kegyelme ez iránt való parancsolatjának engedelmeskedni; melyet ha mely tiszt elmulatna, azon poenában incurraljon, melyet az suspicióban való személy érdemlett volna. Mivel peniglen mostan ezen conclusum nem promulgáltathatik, fő generalis Uram ő Kegyelme, midőn efféle dologról akar parancsolni maga levelével együtt azon helybeli

tisztnak, az hol az suspicióban való személy lakik, erről authentice költ deliberatumunkat küldje meg, hogy így az iránt is azon tiszt maga menthetetlen legyen.

Ez ő Kegyelmeinek adatott autoritás peniglen duráljon addig, mig Nagy Pál Uram Bécsből megérkezik.

Az efféle arestálásért peniglen megirt generalis Uram ő Kegyelme se maga, se maradéka jövődében senkitül meg nem háborgattatik, vigore praesentium assecuráljuk.

Isten peniglen ország gyűlését adván érnünk, ország három pecséti alatt is ő Kegyelmet assecurálhatjuk, mely ez iránt való deliberatumunkat mindenikünk maga subscriptioja és szokott pecsétünk erőssége alatt adtunk ki futura pro cautela. Datum in Castro Radnot 24 Julij Anno 1690.

N. B. Extradatum per utrosque Dominos Magistros Protonotarios.

Az beszterczei passusok őrzéséről.

Hogy az beszterczei passusokat beszterczei atyánkfiai nagyobb szorgalmatossággal őriztessék, mint sem eddig, végeztetett, mindenik passusra az ő Kegyelme székire esett gyalogok mellé több embereket is rendeljenek az vigyázásra. Mely ez iránt való vigyázás, hogy jobb módjával mehessen véghez, azon passusoknak őriztetésére és az őrizőknek inspectiojára rendeltük az számos ujjári vicze capitánt Diósi Jánost az keze alatt lévő puskásokkal. Mely eziránt való végezésünk ellen hogyha beszterczei atyánkfiai cselekednének, és az feljebb megirt mód szerént és az feljebb megirt inspectornak dispositioja szerént az őrizőket ki nem állitanák, az tisztek életeknek, az város peniglen privilegiumoknak elvesztések poenájában incurraljanak eo facto.

Die 1. Augusti. Egy kővárvidéki Kaplyonban raboskodó nemes emberről.

Ennek előtte már egy néhány izben, mind a deputatio, mind az nemes ország előtt fenn forogván egy kővárvidéki nemes embernek ország utjában való megfogattatása és Kaplyonban való visszahozattatása és már esztendőnél tovább ártatlan ott való

raboskodása, melynek elbocsáttatása felől Csáki Lászlóné asszonyomnak ennek előtte is admoncáltatott; de az mint nyilván látjuk ez hazának se végezésével, se törvényivel az asszony semmit nem gondol, residentiája is semmi oly nem lévén, melyből hazánk törvénye szerént executio tétethessék; melyre nézve végeztük, hogy mostan ujabban két deák által az Szolnok vármegyei két főbíró praesentiájában, melyet ha immediate mentest elbocsát, bene quidem, alioquin certificantur az asszonyt az következő ország gyűlésére, magmondván ő Kegyelmenek, hogy soha tovább az nemes ország ennek az ártatlan rabnak dolgát nem szenved, hanem oly méltó igazításban vészi, melylyel megmutatja, mint kelljen az asszonynak magát így egy országnak opponálni, ha peniglen mostan simpliciter elbocsátja, ha kinek mi praetensioja hozzá, keresse suis modis.

Az szászság gyalogiról.

Noha minap is az szászság gyalog előállítási felől deliberáltunk, mostan is végeztük, hogy ő Kegyelmek fogyatkozás nélkül elkészítsék, várván fő generalis Uram ő Kegyelme dispositiojától sub poena in priori deliberatione expressa.

5. Augusti. Délán patrált holmi potentiákról.

Az mi kegyelmes Urunk ő Nagysága tisztei panaszából értjük, hogy az Fiscus kárára Kendeffi Pál Uram korcsomát tartván, annak alkalmatosságával az ő Nagysága embelein Kendeffi Pál Uram cselédjei sok potentiariuskodásokat és egyéb insolentiákat cselekedtek. Melynek megorvoslására végeztük, hogy praefectus atyánkfia vigore praesentis deliberationis az következő ország gyűlésire certifikáltassa Kendeffi Pál Uramot, úgy hogy magával együtt minden potentiariuskodó cselédit sístálja az ország eleiben, az udvarbíró is inquirálván comprobálja mind az cselekedetet, mind peniglen kik voltak az potentiariuskodó cselédek.

Csáki András is hasonlóképpen holmi ő Nagysága jobbágya ellen való potentiariuskodással vádoltatván, az vármegye főispána köttesse nyakon, s hozassa föl az ország gyűlésére.

6. Augusti. Az vármegyék insurrectiajáról.

Az fenn forgó hírek állapotja úgy kívánván végeztük, az vármegyék viritim felüljenek fő generalis Uram poroncsolatjára sub poena in nuperrima deliberatione expressa és szálljanak Szász Sebesen felül Sebes nevű faluhoz. Azon hadak eleiben rendeltettek Gyulai Ferencz és Gyerőfi György Uramék, fő generalis Uramtól várván instructiot mindekenben.

7. Augusti. Az bozzai és ojtói építésről.

Az bozzai és ojtói várak építése szükséges lévén, assecuráltatnak mind háromszéki s mind brassai atyánkfiak, hogy valamit expendálnak, az nemes ország refundálja, annak előtte való expensájok is peniglen megfizetődik, arról való deliberatum szerént.

Radnot in generali congregatione Illustris deputationis die et anno ut supra.

Memoriae causa consignatum.

Contestandae indubitatae devotionis nostrae, pro ratione praesentis status ad intentionem militiae Sacrae Caesareae Regiaeque Suae Majestatis Claudiopoli constitutae fecimus dispositionem, ut ad ultimum praesentis mensis Octobris sub poena militaris executionis Claudiopolim ad manus Domini Petri Köpeczi administrant tritici cubulos ex

	Colosiensi	nro. 100//
	Thordensi	" 500//
Comitatu	Szolnok interiori	" 400//
	Dobocensi	" 100//
	Kraszneni	" 200//
	Szolnok mediocri	" 500//
	Sede Siculicali Aranyos	" 200//
	Saxones Bistricenses	" 1000//

Summa facit cub. nro. 3000//

Claudiopoli 22. Octobris 1690.

Item civibus etiam Claudiopolitanis impositam per necessitatem pro militia ibidem congerere et administrare tritici cub. 1666//.

Spectabili ac Generoso Domino Ladislao Mikola asportati tritici cub.

Ex decimis etiam Ecclesiarum asportati

Certi quidam currus pro vehendo Alba Julia Cibinium tritico dispositi. I Novembris ex Comitatus Albensis processu inferiori nro. 60.

Comitatus de Küküllő processu inferiori	nro. 40.
Sede Szászváros	nro. 20.
Sede Szászsebes	nro. 15.
Sede Szeredahely	nro. 15.
Summa facit curr.	150.

His singulis juxta promissum solvet
 Commissarius Caesareus Ren. fl. 6, dispositi autem ad 9. praesentis Albam Juliam confluere, bona cum provisione.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

DEÉS VÁROS LEVÉLTÁRA.

Közli: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

Folyó szám	Oklevél tárgya	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
391	Arróli hivatalos bizonyítvány, hogy a Déési tanács némely tagjai felperes Losonczy Márton részére a miatt nem tehettek vallomást, mert őket a felperes önként alpereseivé tette, s így bizonyságok is és tanuk többé nem lehetnek.	Dees	1635. Martius 1.
392	Deés városa részére ügyvéd vallomány.	Meggis	1635. Martius 6.
393	Deés városa részére vallató parancslevél.	Medgies	1635. Martius 8.
394	A fejedelemnek Déés városához intézett az iránti rendelete, hogy Lakatos Jánost, mint bizonyítványai szerint felszabadított jobbágyot Remetei Vajda Zsigmondnak, avagy bárkinék is ki ne adja.	Szamosvivar	1636. Februar 7.
395	Jobbágy felkérő parancs Losonczy Bánffy Ferencz részére Déés városa ellen, mely által Bonczidáról Déésre szökött Végh István nevű jobbágyának kiadatását követeli.	Colosvar	1636. April 11.
396	Déési Czankó Andrásért való kezeslevél.		1636. April 26.
397	Déési István részére aziránti fejedelmi parancs, hogy a város amannak Fodor Borbárával Lapuhos Bálintnéval fennforgó ügyét igazítsa el.	Meggies	1637. Martius 17.
398	Deés városa részére Déési Csizmadia István iránt törvényre bármikori előállítására nézve kezeslevél.	Dees	1637. Septemb.23
399	Déési Csizmadia István által Déés városa ellen hatalmasul lett bebörtönöztetéséért s javainak elfoglalásáért perbe idéző parancslevél.	Déés	1638. Martius 25.

Folyó szám	O k l e v é l t á r g y a	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
400	Déési Csizmadia másképp Szabó István részére, bebörtönöztetéséért a város ellen, ennek perbe idézéséről hivatalos bizonyítvány.	Des	1638. Martius 27.
	*		
401	Eskető parancs Déés városa részére.	Thoteor	1638. April 7.
	*		
402	Déés városa részére, Csizmadia István ellen, ennek kihágásairól, gyilkosságairól s borfogás alatti itálárulásáról esketés.	Des	1638. April 16.
	*		
403	Alvinczi András Déési főbírónak, mint felperesnek Csizmadia István ellen feje és vagyona vesztésére indított keresete, mivel az alperes ide telepedésekor nemességéről hite mellett lemondva, magát noha a városnak alájavetette, mégis később ahhoz ragaszkodva nemcsak nem engedelmeskedett, de a felperesre fegyvert is ragadott.	Dees	1638.
	*		
404	Déés városa kérlevele a fejedelemhez, hogy a Déésiektől több rendbeli posták által elvitt és örökre odaveszett lovaknak árát téríttetné meg, vagy a károsok adójába tudatná fel.		1639. October 31.
	*		
405	Nagy-almási Mészáros Mihálynak Déési Lakatos Jánostól kölcsönzött 50 frtrólí kötelezvénye.	Déés	1642. Februar 27.
	*		
406	Balog István nője Borbély Katalin utáni déési házának adó alóli ideiglenes felmentéséről fejedelmi levél. Egy kolosmonostori káptalani átiratból.	Alba Julia	1642. Martius 19.
	*		
407	1-ső Rákóczi György fejedelem nyílt parancsa, hogy Déés városa csak Berkeszig, (azelőtt Sósmezőig) Kolozsvárig, Székig és Magyar-Láposig tartozik fuvarozással.	Alba Julia	1643. April 28.
	*		
408	Déés városának volt kormányzó Bethlen Istvánhoz intézett kérelme az elégett templom felépítésére való segedelemért, a reáirt válaszszal együtt.		1643. October 23.
	*		
409	Perecsi Katalin Fejér Gáspárné által Déés városának adott aziránti kötelezvénye, hogy ő a város által nekie lekötött somkútvölgyi földet 25 év mulva, pénze megkapása után kiadni köteles.	Des	1644. Martius 4.
	*		
410	1-ső Rákóczi György fejedelem válaszló tudósítása Déés városához, értésül vevén a város tudósítását, miszerint a 23 zsoldosok a táborban jelen voltak, s bé-	Cassovia	1644. August. 10.

Folyó szám	Oklevél tárgya	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
	röket kikapták, meghagyva, hogy ezeket továbbra is készen tartsa.		
411	* If. Rákóczi György fejedelem parancsa Déés városához, hogy a gyalog katonákat haladék nélkül küldenie ki atyjához a táborba.	Alba Julia	1645. Martius 20.
412	* Fejedelmi parancs a Déési bíróhoz, hogy mivel a vásárbíró, mint egy sóvágónénak meggyilkolóját maga idejében el nem fogatta, a már megszökött 500 frt büntetés alatt előállítsa.	Alba Julia	1645. October 27.
413	* Fejedelmi parancs Déés városához, hogy Ács Jánosnak a templom melletti torony építésért szegődött bérét fizesse ki.	Albae Juliae	1645. October 29.
414	* Kolozsvár városa hivatalos levele Déés városához aziránt, hogy miután Kolozsvárt lakozott Déési Szócs János Déési házával mind a várost, mind rokonait megkínálva egyik sem akarta megvenni, s így azt másnak eladta, Déés városa mégis később a házat pénz nélkül elfoglalta, magát Szócs Jánost bebörtönözte volna, az erőszakos elfoglalást szüntetné meg.	Claudiopoli	1646. Novemb.28.
415	* Fejedelmi meghívó levél 1647-ki Martius 4-én Kolozsvárt megnyitandó országgyűlésre, Déés városához intézve.	Várad	1647. Januar 25.
416	* 1-ső Rákóczi György fejedelem levele Dééshez intézve, hogy a kamarai méz és viaszgyűjtésre főfelügyelőül Alvinczi András s melléje segédeknek Tölcséki Mihály és Kisfalusi Szócs István neveztetett ki.	in Salis Curia Deesiensi	1647. August. 5.
417	* Sajói Dunka László Kornis Ferencznek Szt. Benedeki szolgálja által megveretéséért és erőszakos letartóztatásáért Déés városa ellen kért törvénybe idéző levélnek párja.	Tottheor	1647. Martius 1.
418	* Baljoki Szénási Péter fejedelmi uradalmak főfelügyelője hivatalos levele Déés városa főbirájához, hogy a Déési halászok özvegyeit adófizetésre ne kényszerítse.	Albae	1647. Martius 7.
419	* Déés városa részére ügyészi vallomány.	Alba Julia	1647. Martius 26.
420	* Országgyűlésre hívó fejedelmi levél 1648. márcz. 16-ra, Déés városához intézve. (Folytatása következik).	Cassovia	1648. Februar 5.

OKLEVELEK A TÖRÖK VÉDURÁ- LÓM KORÁBÓL.

III.

Méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály, nekem jó akaró Uram, Isten Nagyságodat hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára sok esztendőig jó egészségben éltesse.

Akartam volna, ha Nagyságoddal magam szemben lehettem volna, mindazonáltal Bánfi Urammal ő Kegyelmeivel sokat discurráltam az Szilágyban mindenekről, nem lévén alkalmatosságom Nagyságodhoz való bemene-telemre, ő Kegyelme az Urak böcsületesen láttanak, adtam volt akkor Bánfi Dienes Uramnak egynéhány száz tallérokat kezében, hogy Nagyságod kezéhez méltóztassék adni; ime azért az magam sógoromat oda küldöttem Nagyságodhoz, mutassa ebbeli kegyelmességét hozzám és az ígérlet szerint való ezer kúsót is ezen levelem megadó Mehemet Cselebinék kezéhez adadni méltóztassék Nagyságod. Ha pedig ezen emberemnek kezében annyi pénz nem lenne, a mennyi számú sőt akarna alászállíttatni, szavának hitelt adván, a mennyivel maradna adóssá, nem sok idő múlva megküldjük, ennekutánna is az régi jó ismeretséget meg akarom Nagyságoddal tartani. Adja Isten, ezen levelem találja Nagyságodat szerencsés boldog órában.

Nagyságod régi jó akarója

Budai TERFER kihaja Ali bég m. p.

Jegyzés: A tulsó lapon e levél török nyelven van írva.

Kivül idegen írással: Anno 1672 mense Majo Balásfalvára hozott Ali bég levele az Szilágyból.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

IV.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár váradi várának s hozzá tartozandó végházaknak s abban lévő minden hadaknak s hozzá tartozandó országnak fő gondviselő parancsolója, hatalmas császárunk egyik tanácsbeli vezére s mostan Váradon fő helytartója Szihlihtar Mehemet Pasa.

Hatalmas, győzhetetlen császárunk, Erdély országa fejedelme, Istentől az szomszéd-

ságban minden jókot kívánunk Kegyelmednek megadatni.

(*Szihlihtar Mehemet pasa török névalírása.*)

15 Mártij irott Kegyelmed levelit böcsülettel vettük Ibrahim aga által, melyben mit irjon, értjük; ugyanis azt kívánja az jó szomszedság, hogy minden akadályos dolgokat részéről eligazítson és igazíttasson alatta valóival, tudván mi azt, hogy az mi hatalmas császárunknak egyik meghitt, igaz hive és jó akarója Kegyelmed, azért adunk ilyen dolgot tudtára. Tudjuk azt, hogy az szomszedságban okot nem ad semmi izetlen dolgokra, hatalmas császárunk s vitézi kárára sem igyeközik, sőt az szomszedságban úgy gondolkodunk mi Kegyelmed felöl, hogy az mely dolgok hatalmas császárunk ellen s mi ellenünk és vitézi ellen volnának, olyakat eltávoztat s minden akadályos dolgoknak inkább közönségesen velünk együtt kigyomlásában igyeközik; mi Lippa mellett lévő Hunyador vármögyéből azt nem kívánjuk, hogy ide Váradra városok vagy faluk hódoljanak; tudjuk, hogy tudtára van az Kegyelmednek, mikor az országot hatalmas császárunk feliratta ide váradi várához, az Bánfiak Kalotaszögben levő Hunyad városa feliratván magokat, körülötte levő faluk Hunyad vidéke lévén, úgy irták Hunyadvármögyének vidékét, az mely immár elbomolthatatlan mindaddég, valamég Isten az mi hatalmas császárunknak, az török nemzetnek adta az biradalmot; mi pedig olyan várost, sem falut sem szép szóval, sem erőszakkal az hódolásra nem erőltetünk, az melyet ide Váradhoz hatalmas császárunk káptalanjában fel nem irtak; ha pedig mi olyan faluk végett irnak, (így) az melyek ide fel niucsenek írva vagy más-keppen is erőszak alatt hódítanak, akkor az hatalmas császárt s fő vezér Urunkot mind Kegyelmed s mind Erdély országa tanálja meg felöle, igazat szolgáltat mind hatalmas császárunk s mind fő vezér Urunk mind Kegyelmednek s mind Erdély országának, mert azt sem minekünk, sem az váradiaknak sem hatalmas császár, sem fő vezér Urunk nem poroncsolta, nem is poroncsolja, hogy valamennyi várost, falut várához behódoltat-

hatunk, csak hódoltassuk, sőt azt poroncsolták mind nekünk, mind az váradiaknak, az mely vármegyék, városok és faluk Váradhoz felirattattak, azzal megelégedjünk. Ezzel Isten sokáig éltesse Kegyelmedöt hatalmas császárunk szolgálatjára. Datum in Várad, die mensis 3 Aprilis Anno 1673.

Kegyelmöd jó akaró szomszéd Ur
vitéz barátja
Idem supra.

P. S. Hogy levelében Kegyelmed írja, hogy mi fenyegetőztünk, abban hírünk nem volt; Ibrahim aga úgy iratta az deákkal, az mint akarta. Mindez ideig inkább egyességgel vittünk minden dolgot végben, nem fenyegetéssel, mert úgy hisszük mi azt el, hogy Kegyelmed is hatalmas császárunk kárára nem igyekszik, az mint feljebb is írárm, az ilyen dolgok fenyegetés nélkült is szép szóval végben mehetnek közöttünk. Az deák írásáért meglakolt orca pirulásával, azon írásért többé olyat nem ír hírünk és akaratunk ellen.

Külczim: Hatalmas, győzhetetlen török császár Erdély országa böcsületös fejedelminek, Tekéntetes, Nagyságos Apafy Mihály, nekünk szomszéd Ur jó akarónknak adassék.

Kivül idegen irással: Ezt bár az conservatoriumban eltegyék. Anno 1673 die 14 Aprilis váradi pasa levele, hozták Fogarasban az végbeli dolgokról.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

V.

Barátságosképen való köszönetünk után Isten Kegyelmedet hatalmas császárunk szolgálatjára sokáig éltesse.

Jól tudhatja Kegyelmed azt, hogy hatalmas császárunk Káránsebest Mettye és Medine városában lévő szentséges cápólnához rendelte, így lévén az dolog, azon városhoz való harmincz vagy negyven jobbágyok egynehány esztendők alatt elszökvén mentenek az Kegyelmed birodalmában Hátszeg városában és annak vidékire, kik is megtelepedvén ott laknak. Mivel azért Kegyelmed is azon Mettye és Medinei császárijának, úgy mint az mi hatalmas és győzhetetlen császárunknak igaz, tökéletes czirájja és hive lévén, azon Káránsebesből elfutott jobbágyok, valamennyi ott találtatik, az ott való tiszteknek megadásában ne engedetlenkedvén adja meg, hogy azon régi lakóhelyekre visszamenvén, kiki közülök az régi szokáshoz tartsa magát, ezt cselekedvén Kegyelmed hatalmas császárunkhoz való igaz hűségét s engedelmességét ez iránt ebben is megmutatja és nagy jó dolgot cselekszik, kiért kívánván ő hatalmasságának kegyelmességét kétség nélkül. Ezek után kívánom az kellemetes szeretet az szomszédtságban állandó lehessen.

Kegyelmöd jó akaró szomszéd Ur barátja
vezér Káson pasa m. p.

Kivül idegen irással: Anno 1673 die 13 Maji tömösvári pasa követje hozta levélfordítása az káránsebesi exuláló lakósokról.

(Egykoru fordítása K. Papp Miklós gyűjteményében.)

KAZINCZY FERENCZ
LEVELEIBOL.

(B. Wesselényi Miklóshoz.)

Közlő: K. Papp Miklós.

I.

Széhalom, Januar 28 d. 1817.

Kedves barátom,

Itt közlöm Veled Buczihoz irt Episto-

látat, mert tartok tőle, hogy hozzá postán irt levelem neki sem ment kezébe, s ő így azt Veled nem közölheté. Néki is megküldöm ma, Döbrenteinek is, felszabadítván ezt, hogy felvehesse Muzéumába, ha teszük. — Ime, édes barátom, örökösen fenn marad emlékezete Zsibón és Hadadon veled töltött nyolcz napomnak, s az egész haza előtt paradirozomjkurta farku, röt (az az piros) Zsi-

bón született Brüsözmmel. Vedd ezt tisztelemnek, barátságomnak, hálámnak jeléül.

Mélt. Kenderesi Urnak gondolkozása igen sokakban egészen ellenkezésben van az én gondolkozással; s én ezt az Urat annak nézem, a kit a szent Pált leverő menyeyei fény sem téríthetne meg. Illyen az, hogy ő az Idealisták Philosophiájának nagy ellen-sége, melyet én nagyon tisztetek, mert poetai szép ideák. Illyen a mit a Német prozódia felől mondani szokott. De az való kép a mit róla adok, szinte a makacsságig áll principiumai s meggyőződése mellett, s nemcsak nem fél, de néha még keresi a bajt.

Serdit — a voce ser dül, facit adlescere. Illyen a hanyatlás is, az az facit ut sit hanyatlott.

Városi füst és lárma között — Omitt mirari beatae fumum et opes strepitu mque Romae. Horat.

isteni éjek! — O noctes, coenaeque Deum. Horat.

Házára-Mikónak — az az Mikóházára, quia versu dicere non est. Ott lakik egy szép és jó asszony.

Nagyon kérlek, édes barátom, tudasd velem, megnyerte e javallásodat ez a Munkám. Nem hiúságból óhajtom ezt tudni, hanem azért, mert még szorosbban szeretném magamat hozzád csatolva látni.

Dónát dicsekszik levelében, melly nagy-lelkűséggel bánál vele. Számodra ő engem lefestett, még pedig Kreutzingeri képemet megifjítva, hogy ezen a képen épen az az arcom van, melly 1794-ben volt, midőn a csapás ért. Ez a legjobb képem minden képeim közt. De engeddd, hogy csak magam adhasam által neked.

Élj szerencsésen, feleségem nagy szivességgel tisztel. Te vagy a mi örök ideálunk.

örök tisztelőd

KAZINCZY.

Farkast csókolom, s kérem, hogy Szabó Bibliothecárius Urat nevemben tisztelje, s köszönje meg levelét.

Buczy Emilhez.

Széphalom, Novemb. 18-d. 1817.

Kedvelt hive, Buczym, Wesselényinek, a te barátod, Hogy te magad hallgatsz, hogy hallgat Kornisod, érzi. Szólj, mint vagy te? miként vagyon ő, szólj, mint vagyon anyja,

Nagy dísz Erdélynek, nagy dísz a Teleki háznak, S hív mint atyja, kinek hamvvedrét tiszteli jó s rossz. Mint van Kenderesink? az az új Fabriciusz, a ki Szive érzéseitől nehezebben hajolhat el a hogy Fenn ösvényéről az egek nagy fénye hajolhat; S a ki, midőn a fergetegek rárontanak, ámbár Némulást javasol neki a lelketlen okosság, Azt teszi a mit az ész, a tiszt, s szép lelke parancsol, S tilt a haszna-leső, ravasz és lelketlen okosság. Mint Feketénk, a nyájas öreg, kinek élete halkkal S hasznokat hajtvá fut el, valamint a völgy ere,

melly hol

Szent ligetet serdit, hol szomjú holdakat öntöz.

Emlékeztek-e még rólam, vagy már is eloltá A szeretett vendég képét a nem nagy időcske? Hol múltatsz te? Kolozsvárt-e, a városi füst és Lárma között, vagy Szent-Benedeknek csendes ölében? Távolság ugyan Döbrenteitől, de Tihóra, hol egy nagy-Fényű férj szokott biztos kebelébe fogadni, S a nekem olly kedves fejedelmi Zsibóra kinézvén. Két hava mult el már, hogy az eltávozni-szokatlant Kisedd honja megint elzárta, de nem fog el engem Gyermekeim szeretett keskeny köre, nem fog el író-Asztalom úgy, hogy benneteket ne sohajtsalak, oh ti, Hirtelen elreppent szép nyolcz napok, isteni éjek! És mikoron hátára veszen Brüsöz, egykor az Erdély Első fiáé, s az enyém már; áugol atyának S Stambuli kanczának szép gyermeke; s rázza rövidre. Metszett kis farkát, s hattányuka gyenge serényét, S játszva, szokellve, nyerítve viszen Kázmérba nap-
pamhoz,

S egy pár szemhez közelébb Házára — Mikónak, S ifjúvá teszi a kit az évek sullya hanyatlás: Oh akkor lelkem együtt van véletek a kert Szent csorgója körül, hol az holdnak mágusi fénye Játszva tekint le ránk az olasz nyár s fenyvek homályán;

És ott, a hol ezüst hajait a vad Szamos önti, S rőt Brüsöz anyja után szökdelteni kezd, legelső Perjéjébe harapdálván, a szarvasok, özek, Fácánok mezején; s kívánnám életmet itten Tölteni köztetek és a kik hozzátok hasonlók.

II.

Tisztelt barátom,

Köszönetemet jövők tenni egy igen nagy örömrért, mellyet nékem adál — nyomtatott munkádban adál. Ismét megolvassván azt ide haza, kivonást csináltam belőle, s küldöm azt Kassára Ellingernek, hogy Minervájában kö-

zölje. Nincs néked szükséged a tömjénre, de Olvasóinknak van szükségek, hogy a Munkát ismerjék.

Barátom, milyen öröme volna most atyádnak, milyen öröme volna Pataki barátodnak, ha fényedet láthatnák. Fénylesz TE, és a te tiszteletemet is érdemlő társad, Széchenyi, irás nélkül is; de én örvendek, hogy irás által is fényletek. A tett emlékezete fennáll ugyan mindég, de az idő ködbe borítja: irások századok múlva is szóll a szivekhez.

A mit lap 35. mondál, óhajtanám, hogy értsék meg valaha Literaturánk és Nyelvünk barátjai is. Én citálni fogom nekik ezen §-dat és az 51-dik lap Laissez nous faire-jét. Azt lehetne hinni, hogy makacsság az énbennem és veszekedni szerető vad természet, hogy én abba az én perembe belé fáradni soha nem tudok. De mondhatnám el csak Néked, mi történt most is Pesten, s látnád, hogy jobbat mint ez a veszekedés nem tehetek. Laissez nous faire! ezt kiáltozom mindég, s ötven esztendő olta; de ők ezt nem hiszik, hanem csak eszköz, egy kis pénz és egy kis fényt csinálni magunknak, mindent mondanak a mit ez az ő céljok kíván, s addig mondják, míg végre el is hiszik. — De az a Pesti történet, melyet fentebb említék, nem egy ilyenre czéloz.

Élj szerencsésen, tisztelt, csudált, szeretett barátom, s fogadd el forró hálámat ajándékozáért és azon örömeért, melyet az nékem adott. Feleségem szívesen tisztel. Alázatosan kérlek, mutasd bé mély tiszteletemet Ő Nagyságának.

Széphalom, August 24-d. 1829.

örök hiv tisztelőd
KAZINCZY FERENCZ.

MIKÓ LŐRINCZ TUDÓSÍTÁSA az 1834-diki kolozsvári országgyűlésről. *)

Mostani levelem fő tárgya az országgyűlési történetek kivonatja közlésének folytatása,

*) E levelet a boldogult Mikó Lőrincz szüleihez intézte. Szerk.

és ezt annál örömebb tészem, valahányszor alkalmatosságom van, hogy egyszersmind környülményeimről s egészségem állapotjáról is tudósíthatom édes atyámékat és bizonyossá tehetem azon fiui óhajtásom felől is, miszerint édes atyáméknak tartós egészséget s megelégedést kívánok.

Egy engemet közelebből érdeklő tárgyról nem régiben irtam postán Áronnak, hogy az részemről nem óhajtásunk szerént sült el, mire csak azt mondom: Deus providebit, quis contra nos? ugy reménylem azon levelemet Áron eddig közlötöte édes atyámékkal.

Egészségem oly jó van, hogy ebből származó boldogságom érzete elégséges enyhíteni azon aggodalmat, mely nékem is, valamint más velem egyenlő sorsuaknak keblünkön az élet bizonytalansága meggondolásra, mint hideglelés borzadás fut keresztül; a lelkiesméret, okosság, mostani körülmények esmerete s ezeknek változtatása reményje pedig kezeskednek arról, hogy aggodalmam egészségemnek ne ártson.

Vajha édes atyáméknak is enyimhez hasonló jó egészségek lenne! én ezt mindenek felett szivemből óhajtom, s bizom a gondviselésben, hogy óhajtásom nem pusztá kívánás, nem üres gondolat.

Országgyűlési tudósításaimat a megerősített Statuum Praesidens és 3 I. mestereknek a Rendek által ujjanon kidolgozott esküformára lett fel nem esküvéseken, a Rendeknek ebből származott méltó busulásán és egy e tárgybeli követségnek ő Felségéhez küldetése meghatározásán végeztem vala. Mi sikerrel járt ezen követség, mi lett annak következése s miként bontakoztak ki a dolgok a mostani állásra és mi reményt ígérnek jövődre? léznek mostani levelem tárgyai.

A fő kérdés a vala: hogy uj esküformának a fennálló törvények szerénti alkotása, vagy réginék hasonlólag a fennálló törvények értelmiben, a jelen körülményekhezzi módosítása, nemzeti kirekesztő, vagy fejedelemmel közös jus-é? Csak nem kézzel foghatólag megmutatták az ország Rendei, hogy ez a nemzetnek oly kirekesztő jussa, melybe a fejedelemnek semmi befolyása nem lehet s valóban nem is volt, mert ezen just a nemzet eleitől fogva maga gyakorolta. De találkoztak

olyanok is, kik ellenkező véleményben voltak, s ezen véleményeket a kir. Commissarius ő Fennségével is el tudták hitetni és fogadtatni, sőt még azt is, hogy ő Fennségének hatalma lenne megparancsolni a Statuum Praesidensnek és I. mestereknek, hogy ujjanon alkotott hitformára fel ne esküdjének, s valóban ő Fennsége ezt meg is tette, minek következtében a Statuum Praesidens és 3 I. mesterek, midőn a Rendek által arra felszólítottak, nem esküvének fel, s így ezen négy személy leve azon zátony, melyen a nemzet jussa, mint drága kipcsekkkel terhelt hajó, jó darab ideig fennakadva kétséges veszedelemben volt, s mely minekutánna az nem minden rongáltatás nélkül róla letaszíthatott, hatalmas sziklaként emelkedett fel, melyhez a nemzeti jussokat a közkivánság és közvélemény erős kormányja alatt is, a politikai szélvésznek, habár nem végromlással, de káros vesztesékekkel, tám már is taszíták, s igen hitetőleg sokszor taszítandják.

Ily helyzetben nem maradt a Rendeknek egyéb hátra, minthogy ő Felségét, a legjobb fejedelmet, a dolog valóságos állásáról felvilágosítsák, azon reménységben lévén, hogy ő Felsége fejedelmi tekintete által el fogja hárítani azon akadályt, mely a nemzet jussa gyakorolhatását meggátlá. Egy felirat készítettett e végre ő Felségéhez, s 12 tagból álló követség választatott ennek felvitelére és bényújtására s szóval való sikeresítésére.

Mult idő szülte azon igazságot, hogy nemzeti kivánság soha se juthat fejedelemhez eredeti szüz alakjában, mert annak sok harminczadon kell keresztülmenni, hol azt lator harminczadosok vétkes indulattal szeplősítik — másként szólva, a fejedelem körüli emberek interesséje oly mócsár, melybe a nemzet igazságos kivánsága vagy beléful, vagy mig átgázol, elváltozik — s ez volt indító oka annak, hogy a Rendek feliratjok megadását ily személyes követségre bízták.

Mult idő igazolta azt is, hogy nem kell a nemzetnek ön jussaiból, akár udvariasságból, akár más tekintetekből legkissebbet is engedni, mert különben is csorbíttatnak azok még igen is sokszor és sokképen. Korántsem a vala tehát ezen követségnek czélja, hogy ez által az ujjanon alkotott esküforma

ő Felsége eleibe terjesztessék megerősítés, vagy jóváhagyás végett; mert így magok a Rendek szegik vala nyakát a nemzet, azon jussának, miszerint esküformát kirekesztőleg alkothat: hanem az, hogy a kérdésben lévő 4 tiszt urakat szorítsa kötelességek teljesítésére, azaz a Rendek kívánsága szerinti hitletételre, és a kir. Commissariusnak is parancsolja meg, hogy törvényes hatáskörén kívüli dolgokba magát ne avassa.

Természet, józan okosság és törvény, melyek rokon képzetek, azt kívánják, hogy a fejedelem nemzete kéréseit kihallgassa és nemzetétől adatott hatalma által elősegítse, végrehajtsa; mert nemzet kívánsága törvényességét senki más nem itélheti meg, mint önmaga a nemzet, — annál kevésbé annak hasznosságát; mert maga tudja, hogy mi néki hasznos. Táplálható-é hát a Rendeket más remény, mint az, hogy kérések kihallgatván, parancsolat fog adatni az új tiszt uraknak a Rendek által alkotott hitforma szerinti fel-
esküvésre?

Az irt indító okból, czélból és reménnyel készült utnak a követség. Csüggesztő hírek repdestek, mint pusztító sáskasereg, kik által terjesztve, nem tudom, — de tudja az, ki sziveknek és veséknek vizsgálója, s ki megfizet kinek kinek érdeme szerint — hogy a főkormány nem ad passust a követségnek, — hogy ő Felsége nem fogja maga eleibe bocsátani s. t. f. Az első valósult, mert a Gubernium a passust valóban megtagadta. De ezen szomorú eset valamint egyfelől legkissebb elcsüggedést nem okozott, úgy másfelől semmi bámulást és különös meglepést nem gerjesztett; mert nem jött váratlan. A másikat meghazudtolta a következtetés, s ez bámulatos és csüggesztő jelenés lön azoknak, kik az első esetet örvendék, mert a hamar örvendő hamar csügged, s kivált váratlan eseten!

Elindulván passus nélkül is a követség, felérkezett Posonyba, hol a Nádor ő Fensége által bizonyossá tétetett arról, hogy ő Felsége mostan Brünnben lévén, ottan a követséget el fogja fogadni — a mint ez így is történt — de mi sikerrel? bizony, megvallva az igazat, nem nagygyal; mert általvette ugyan ő Felsége a követségtől a Rendek feliratát, s azt

igérvén, hogy arra a maga idejében választ is fog adni, a követséget mentől előbbi visszatérésre utasította: de mind a mellett, egy Rescriptumot bocsátott a kir. Commissarius-hoz, melyben parancsoltatott, hogy a tiszt urakat az 1791-ki esküforma szerint haladék nélkül eskettesse fel.

Mióta az európai dolgok folyamata három főszemélyt állított a politikai játékszinre, a fejedelmet, ministeriumot és nemzetet, s ezeknek interesseit egészen elválasztotta, mind hárman igen különböző szerepet játszanak, mely szerepeket minő character bélyegzi, nem tudom; mert nem vagyok a politicának oly felkent avatottja, hogy azon leplet, mely alatt annak titkai rejtőznek, lerántani tudnám, s különben is nincs-e igaza azon festőnek, ki a szemérmert sértő, botránkoztató s undorító tárgyakat békélyolozva festé? — majd le fogja rántani azt az idő, mely nem irtózik, bármily szörnyetegek mászszanak ki alóla: de azt tudom, hogy ezen politikai játékban az önhaszon az, mi egy görög drámában a sors, — abból származnak azon viszontagságok, melyekkel vivni kell; s hogy ezen viadalban a felvonások és jelenések folyama alatt a fejedelem sokszor csálódik, a ministerium többnyire gyakorlott ügyességgel kikerüli a veszélyt, a nemzet pedig igen sokszor alájok görbül, mint Shakspeare-nél VI-ik Henrich, ezt is tudom; de mi lesz a játék végső kimenetele, azt a jövő méhe rejti, s ha ép magzatot, vagy nyomorékot fog-e szülni? Isten tudja!

Azt mondják, hogy az tökéletes dráma, melyben a kimenetel a vétket megbünteti, az erényt pedig megjutalmazza — azt is mondják, hogy ezen elv igen közönséges lenne — ám legyen, én mint nem dramaturgus, nem vitatom, de mint keresztény törvénytudó azt állítom; hogy keresztény világban, hol az időt, s abban az emberi cselekedeteket nem sors, hanem értelmes valóság kormányozza, a játéknak más kimenetelt adni a poesis legnagyobb hibája lenne.

Semmit nem alkalmaztatván, megelégszem azon általános észrevétellel, hogy az austriai birodalom is, melynek Erdély is egy része, Európa politikai játékszinén áll. Mi csuda hát, ha a játék szelleme itt is önhaszon,

s ha ez mesterséges cselelt tuda szöni, melyben a nemzeti kívánság fennakadjon?

Hazaérkezék a követség, némelyek véleménye szerint, mint levert had, másoké szerint, mint győzedelmes hős sereg — én azt hiszem, hogy mindkét rész véleménye tulságokon alapul; mert midőn ezen nemzeti felébredésre mutató lépés, gondolkodásra, fontolgatásra adván alkalmatosságot, forrásba hozta a kormányt, mi által abból mint egy lináros tóból, sok rothadt, ártalmas gőz kipárolog, — nem vesztett mindent: midőn a kérés nem teljesített, nem nyert mindent.

Hazaérkezése utáni első orsz. ülésben megtette a követség megbízattatása miként történt teljesítéséről jelentését írásban foglalva, miután felolvastatott ő Felségének a kir. Commissarius-hoz az iránt bocsátott kir. levele, hogy az új tiszt urak az 1791-ki hitforma szerint haladék nélkül felesketessenek.

Megnyilt tehát a felesketés felett a tanácskozás — voltak oly vélemények, melyek azt javalták, hogy mint sem a felesketést a kormány által parancsolt hitforma szerint tegyék meg, inkább oszoljék el az országgyűlés, s minden hazafi váljék az eltapodott nemzeti jussok apostolává, valahol csak az elkeseredés visszhangra találhat, de győzött azon vélemény, mely a hitforma alkotása jussát nem tartotta oly popularis kérdésnek, hogy az e miatti elosztatása az országgyűlésnek a közvélemény helybenhagyására számolhasson, annyival kevésbé, hogy az 1791-ki hitforma szerint történendő felesketése az új tiszt uraknak azon elvet erősíteni meg, hogy hitformát alkotni a nemzet jussa, mert azon hitformát a Rendek minden fejedelmi megegyezés hozzájárulta nélkül alkották volt.

Meghatározott tehát az 1791-ki hitforma szerinti felesketés, de korántsem a Rescriptum következésiben, melynek minthogy nem az ország Rendeléhez intéztetett, törvénytelenége nyilván kimondatott, hanem mint-hogy a követi tudósítás nyomán a Rendek a jelen környülményekben úgy látták jónak. Ebből származott az, hogy midőn a vitatások oly hárszszura nyultak, hogy délután már 3 vala az óra, Gr. Nemes Ádám ő Excellentiája,

a tanácskozást rövidíteni szándékozván, azt találta mondani ennek okául, hogy néki felsőbb parancsolat által kötelességévé tétetett a felesketést ma multhatatlanul véghezvitetni — a Rendek felzudulva nyilatkoztatták ki, hogy ha parancsoltatik, soha meg nem fogják engedni az felesküvést, s ezen jülésben teljességgel nem, — elhaladott még öt napig.

Bébizonyitván a Rendek azt, hogy országgyűlésnek cselekedeteit nem külső parancsolatok, hanem csak egyedül a törvény határozhatja, önkéntes akarattól vették elő a felesketés tárgyát Nov. 11-ik napján, s véghez vitték azt; feleskették a Statuum Praesidentst, Nopcsa Elek Ur ő Excellentiáját, I. Mestereket, Sala Sámuel és Földvári Farkas Urakat, Horváth Ferencz Ur betegsége miatt meg nem jelenhetvén.

Az ideigleni elnök, Gr. Nemes Ádám Ur ő Excellentiája kibucszott, s ma délután, midőn ezen leveletem irám (mert előre késsen akarám tartani, hogy ha valamely sürgető alkalmatosság adja elő magát, küldhessem) meg is halt, az új Praesidens, és I. Mesterek pedig békőszöntöttek.

Igy jöttek a dolgok mostani állásokra. A jövődöt némelyek fekete, mások rózsaszinben látják, — én azt tartom, hogy a föld nem dülend ki sarkából. Most az országgyűlés némely aprólékos tárgyakkal foglalatoskodik, melyek igazítása nélkül a további restauratiohoz nem nyulhat.

Hosszadalmas leveletem egy Samutól éppen tegnap kapott levél ezen örvendetes rendivel végzem:

„Az offenbányai ustrinalis dolgok két új olvasztó kemence építésével nagyobb kiterjedést nyervén, ennek következésül, a Montium Praefectorától egészen független, több subalternusokon kívül egy Hüttenmeister, egy Probiierer, s egyszersmind Contrallor és egy Schmelzmeister-ből álló kohótisztás létesítették; mely változással engemet az Udvari kamara Hüttenmeister-ré, s így a magam körében dirigens tisztté neveze ki 550 frt esztendei díjjal.

Azt hiszem édes atyáméknak se késett ő megírni ezen változást eddigi állapotjában. De én is ide tevém annak jeléül, hogy azt örvendem, s örömet a szülői örömmel is egyesíteni kívánom.

Mint fennebb is megjegyzém, ezen leveletem előre irtam jó reménység fejében, hogy talám mentől előbb elküldhetem. Az idő combinatiója tekintetéből a mostani datumat teszem fel.

Hints sógorék köszöntik édes atyámékat, én pedig Susikáékkal együtt csókolva, vagyok Édes atyáméknak

engedelmes fiok
LÖRINCZ mp.

Kolozvárt Nov. 22-én 1834.

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN LEVELE Br. Wesselényi Miklóshoz (1846.)

Tisztelt Barátom.

Vedd legőszintébb hálámat mult évi december 15-ikén hozzám irányzott szives soraidért; valamint nómét is, ki különösen tisztel és nem kis mértékben örül házasságra lépteden. Adja az ég, hogy annyira hányatott és oly sok keserűség érte földi pályádat édes írral enyhitse új helyzeted.

Bizony úgy vagyom, tisztelt Barátom, már 24 éve, hogy ismerjük, s mi több, tiszteljük és szeretjük egymást! Sok történt azóta nemzetünk tekintetében. Tán több történhetett volna, igaz, de tán kevesebb is. És mi ketten minden esetre, ha egyszer számot adandunk tetteinkről, nem fogunk az emberiség méhkasában a herék sorába helyoztetni.

Remélem, egészséged türhető; türhető mondom, mert hiszen az élet lefelé induló partján az, ki nem éppen mindig kályha mögött ült, bizony többé kevesebbé nem igen lehet szenvedés nélkül. Én is így vagyok. Májfájdalmimhoz még most szem- és fogfájdalmak, és nem ritkai főszédelgések csatlakoztak. Néha úgy vagyok, mint kórházás vénasszony. De mit tegyek? Mozgok, iparkodom, fáradok biz én, míg erőm meg nem szakad, és cselekszem, a mire belátásom indít, a mire lelkiismeretem kész, míg majd elköltözöm az atyákhoz.

Heinrich kapitány minap azt közlé velem, hogy Te a lónevelés dolgában valamit közre fogsz bocsátani. Ej beh örülök ezen! Mert valóban igazi szegényen, mennyire elhanyagolja a nemzeti gazdaság és kifejtés ezen ágát, a mostani már nem lóra, hanem prókátorságra született magyar! Én még mindig nevelek lovat, nyargalok, futtatok; de eddigelé, az itt felállított szarvasvadászathoz — mely, mint mondják, capitaliter sikerül — még nem részesültem, s tán már nem is fogok többé, mert legelsőben is, itt igen sok a dolgom, aztán bizony, mert már igen könnyen megfázom.

Fogadd még egyszer őszinte üdvözlésünket, és maradj barátunk, valamint mi vagyunk őszintén tiéd

SZÉCHENYI ISTVÁN.

Pest, január 5. 1846.